

נאצה או זעקה?

נערה יהודיה נישאת לקצין יוני,
מלווה אותו בהסתערות על בית המקדש,
מכה על המזבח בסנדלה, ומתריסה: "זאב, זאב!..."
מישהו יכול למצוא נקודת זכות בסיפור הזה?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

צו

לתרומות והקדשות, צרו קשר info@jewishinsights.org
כדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

Published and Copyright 2024 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500
5784 - 2024

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב.ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוזגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור

5.....א. המזבח.....

פרשתנו כולה סובבת סביב המזבח (מקור 1).

6.....ב. סיפורה של נערה.....

גמרא מתוארת סצנה שקרתה בשיא הכיבוש היווני את ארץ ישראל, ובמרכזה נערה יהודייה, מרים בת בילגה, שרקעה בסנדלה על המזבח והתריסה כלפיו שהוא מכלה את הקורבנות של ישראל ואיננו נחלץ לעזרתם בשעת צרה. בתגובה, משפחתה של מרים נענשה בצורה שהבליטה את המעשה שלה כמו אות קין. (מקור 2).

שואל הרבי איזו תועלת מצאו חז"ל בפרסום השם של מרים החוטאת, והרי אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב (מקור 3).

8.....ג. שבחן של ישראל.....

הרבי מציע היבט חיובי, שאזכור שמה של מרים נועד להחריג אותה מכלל העם היהודי, וללמדנו שלמרות הלחץ, הדיכוי ושטיפת המוח שעברו היהודים תחת השלטון היווני, שירד לחייהם באכזריות רבה בשלל גזרות מרושעות ומשפילות (מקור 4-5), רק נערה אחת הידרדרה עד כדי כך.

11.....ד. על מי ראוי ללמד זכות?.....

אבל הרבי אינו מסתפק בכך, ורוצה למצוא לימוד זכות על מרים עצמה. משום שהתורה אומרת שעל כל אחד אפשר ללמד זכות, וכאשר מלמדים זכות על מישהו מגלים בו את הטוב שבו.

הרבי מספר סיפור נפלא, שהביאו בפני האדמו"ר הזקן אדם שנכנסה בו 'רוח הבל', ואדמו"ר הזקן דיבר בקשר להריגת הנביא זכריה, ומצא לימוד זכות כלפי הנאשמים בהריגתו (מקור 6-7), שזה הגיע מתוך כוונה טובה... ולאחר דברים אלו יצאה הרוח מאותו אדם. הסביר אדמו"ר הזקן, ש'רוח הבל' הייתה משורש הורגי זכריה, ועל ידי הלימוד זכות, תוקנה הנשמה.

הרבי מסיק מכך, שצורת לימוד הזכות המהפכנית של אדמו"ר הזקן היא מעין פתיחת צינור שמאפשר לימוד זכות על כל אדם מישראל.

14.....ה. לימוד זכות על הנערה.....

ואז הרבי מלמד זכות על מרים עצמה: מדובר בנערה שהגיעה לשפל המדרגה, המירה דתה, נישאה לאויב ומצטרפת לחיילי האויב בכיבוש בית המקדש. ובכל זאת, כאשר היא רואה את המזבח, מה שאיכפת לה באמת הוא המצב הקשה של היהודים. ולכן היא צועקת כלפי המזבח: מדוע אינך עוזר ליהודים!

זה היה רגע של התנוצצות הנשמה האלוקית שבה. ואם על מרים נמצא לימוד זכות, על מי לא?...

בתלמוד מופיע סיפור כואב מלפני אלפי שנים, שמתעד את אחד מרגעי השפל הגדולים בהיסטוריה היהודית.

כובש זר מצליח להשתלט לא רק על בית המקדש, אלא אפילו לקעקע את הזהות היהודית של נערה יהודיה, בת למשפחת כוהנים, שדורכת בסנדל על המזבח ומתריסה בחוצפה כלפי הקב"ה. האם יש משהו טוב בסיפור הזה? האם אפשר למצוא 'לימוד זכות' אמיתי על האישה החוטאת? מסע מרגש אל מעמקי הנשמה היהודית, בחיפוש אחר האמת החבויה שקיימת בה בכל מצב.

כהכנה למסירת השיעור מומלץ לראות את התוכנית של jem המוקדשת לשיחה נפלאה זו:

<https://jemtv.page.link/vWt8>

השיעור לפרשת צו

מ'הדרן על מסכת סוכה'
- משיחות: וא"ו תשרי ה'תשכ"ח,
וא"ו תשרי, יום שמחת-תורה (וש"פ בראשית) ה'תשל"ה -
בלתי מוגה

נדפס בקונטרס
שהו"ל ע"י מערכת ועד הנחות בלה"ק
לקראת כ"ב שבט ה'תשס"ח

פרשת צו באה בהמשך לפרשה הקודמת, פרשת ויקרא, שבה דובר על המשכן החדש שזה עתה הוקם, וכן על עבודת הקורבנות. "צו את אהרון ואת בניו לאמר" – פוקד ה' על משה, ומעביר לו רשימת הנחיות הקשורות לקורבנות שיועלו על המזבח במשכן.

מקור 1 ספר ויקרא, פרק ו', פסוקים א' – ו'

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צו את אהרון ואת בניו לאמר, זאת תורת העֹלָה הוּא הָעֹלָה
עַל מוֹקֵדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר, וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוָּקֵד בּוֹ.

לתלמיד
עמ' 3

רוב עבודות המקדש נעשו ביום, ובכללן שחיטת העולה וזריקת דמה על המזבח. ואולם, שרפת הקורבן על המזבח יכולה להיעשות גם בלילה. בימים שבהם מצטברים קורבנות מרובים על גבי המזבח נמשכת בערתם כל הלילה.

וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמְכַנְסֵי בַד וְלִבְשׁ עַל בְּשָׂרוֹ, וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ
אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ. וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו, וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים,
וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן אֶל מַחוּץ לַמִּחָנֶה אֶל מְקוֹם טְהוֹר.

וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּוָּקֵד בּוֹ, לֹא תִכָּפֶה, וּבָעַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא, וְעָרַךְ
עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ הַלֵּבִי הַשְּׁלָמִים. אֵשׁ תָּמִיד תִּוָּקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹא תִכָּפֶה.

אש המזבח חייבת לדלוק ברציפות, ולכן יש להזין אותה בחומרי בעירה, כדוגמת עצים או קורבנות חדשים, באופן תדיר. (ביאורי הפסוקים מתוך 'החומש המבואר' של הרב עדין אבן ישראל).

פרשתנו כולה סובבת סביב המזבח. היא דנה בכל סוגי הקורבנות והמנחות שהוקרבו על המזבח. בנוסף, התורה מדגישה שהאש צריכה לדלוק על המזבח תמיד.

בשיעורנו היום נלמד על סיפור היסטורי ודרמטי שאירע מעל גבי המזבח בבית המקדש.

ב. סיפורה של נערה

משפחה שלמה שנקנסה

מקור 2 תלמוד בבלי, מסכת סוכה, דף נ"ו עמוד ב' (בתרגום וביאור הרב עדין אבן ישראל)

תנו רבנן: מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה, והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יונים (= שר בצבא היווני). כשנכנסו יונים להיכל (= לבית המקדש), היתה מבועטת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה: "לוקוס לוקוס! עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק?!". וכששמעו חכמים בדבר, קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה (כאות גנאי למשמרת הכהונה אליה השתייכה משפחתה).

לתלמיד
עמ' 4

ושואלים (חכמי התלמוד): "משום בתו קונסים אנו אותה?!". אמר אביי: "כן, והטעם הוא, כפי שאמרים בני אדם: 'שיחתו של תינוק בשוק – או משל אביו או משל אמו'" (כלומר: מרים בת בילגה לא היתה מדברת כה, אלא שמעה כגון זה בבית הוריה).

ושואלים: "ומשום אביה ואמה של מרים זו קונסים אנו את כל המשמרת?!". אמר אביי: "בבר אמרו 'אוי לרשע אוי לשכנו'".

ומסיימים את המסקנת בדבר טוב: טוב לצדיק וטוב לשכנו, שנאמר: "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שאף שכני הצדיק אמרים 'כי טוב', שהם נהנים מקרבתו.

רש"י:

מרים בת בילגא - ממשמר בלגה היתה וכן שמה.

כשנכנסו יונים להיכל - בימי מתתיהו בן יוחנן.

לוקוס - הוא זאב בלשון יוני.

וכששמעו חכמים בדבר - לאחר שגברה יד בית חשמונאי.

סתמו חלונה - של משמרה.

<< הרבי

למה לפרסם את השם?

ולכאורה אינו מובן:

לתלמיד
עמ' 4

אמרו רז"ל¹ שאפילו "בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב", ובודאי שצריך להזהר שלא לדבר בגנותו של מין המדבר, ועל אחת כמה וכמה בגנותן של ישראל, ובפרט - בת כהן.

1. ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.

מקור 3 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ג' עמוד א'

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: לְעוֹלָם אֵל יוֹצִיא אָדָם דְּבָר מְגוּנָה מִפִּי, שֶׁהָרִי עָקָם הַפְּתוּב שְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת, וְלֹא הוֹצִיא דְּבָר מְגוּנָה מִפִּי. שְׁנָאֵמַר: "מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה, וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהוֹרָה".

לתלמיד
עמ' 5

הגמרא דורשת מהאדם לאמץ סגנון דיבור נקי וחיובי, שכן התורה עצמה מדברת כך.

כאשר הקב"ה מצווה על נח להכניס לתיבה נציגות ממין החי, הוא מפרט לנח לקחת מכל סוגי הבהמות, הטהורות וכן אלו "שאין טהורות". ידוע, שבתורה כל אות מכוונת ומדויקת, בבחינת 'מועט המחזיק את המרובה', ואין מקום בתורה להאריך בדיבור לשם יופי המליצה והתחביר בלבד. אם כך, לכאורה היה על התורה לקצר ולכתוב "ומן הבהמה 'הטמאה'" (בחמש אותיות), במקום לכתוב "ומן הבהמה 'אשר איננה טהורה'" (בשלוש-עשרה אותיות), ובכך לחסוך שמונה אותיות מיותרות!

אלא, שמכך אנו למדים את חשיבות ההקפדה על שפה נקיה וחיובית, אפילו על בהמה(!), וקל-וחומר ביחס לבני אדם.

<< הרבי

ואם כן, למה הוצרכה הגמרא להזכיר את שמה של הנערה שעשתה דבר בלתי רצוי שבגללו קנסו את כל המשמרה: "מעשה במרים בת בילגה" - מספיק לומר "מעשה בנערה ממשמרת בילגה כו", מבלי לפרש את השם?

לתלמיד
עמ' 5

ג. שבחן של ישראל

<< הרבי

הרקע ההיסטורי

ביאור הדברים: המעשה במרים בת בילגה היה "בימי מתתיהו בן יוחנן" - שאז היה זמן של מצור ומצוק בגלל רדיפות איומות על כל עניני דת, כמו שכתוב בנוסח "ועל הנסים": "עמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך כו", וכמו שכתב הרמב"ם בתחילת הלכות חנוכה: "גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל... וטמאו הטהרות וכו'".

לתלמיד
עמ' 6

גזרות היוונים

מקור 4 אוצו המדרשים, מדרש חנוכה

תנו רבנן, בימי מלכות יון הרשעה גזרו על ישראל:

לתלמיד
עמ' 6

1. שֶׁפֶל מִי שֵׁישׁ לוֹ בְּרִיחַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יִחַקֵּק עָלָיו שְׂאִין לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל (לְשׁוֹן סִגֵּי נְהוּר) חֶלֶק וְנִחְלָה בְּאֵלֵקֵי יִשְׂרָאֵל, מִיָּד הֵלְכוּ יִשְׂרָאֵל וְעָקְרוּ בְּרִיחִים שְׁבֻכְתֵיהֶם.
2. וְעוֹד גָּזְרוּ שֶׁפֶל מִי שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹר יִכְתֹּב עַל קַרְנֵי שְׂאִין לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל חֶלֶק בְּאֵלֵקֵי יִשְׂרָאֵל, הֵלְכוּ יִשְׂרָאֵל וּמָכְרוּ שׁוֹרֵיהֶם.
3. וְעוֹד גָּזְרוּ עָלֵיהֶם שִׁיְהִיוּ בּוֹעֲלִין נְשֵׁיהֶן נְדוּת, הֵלְכוּ יִשְׂרָאֵל וּפָרְשׁוּ מִנְשֵׁיהֶן.

היוונים הסלאוקים ניסו להשליט בכוח את תרבותם ההלניסטית על עם ישראל. הם העריצו חוכמה, אבל בזו לאמונה באלוקים כמקור סמכות המחייב את האדם להתנהג לפיו, קרי: מצוות.

הם חוקקו חוקים דרקוניים במטרה לשרש את המצוות מתוך העם היהודי. הם כפו על כל בעל בית לרשום על בריח הדלת כתובת בולטת המצהירה על כפירתו באלוקים; היהודים בתגובה הסירו את הבריחים מבתיהם.

כשהיוונים תיקנו את החוק והחילו אותו על קרני השוורים – נפטרו היהודים מן השוורים שלהם. וכך הלאה, המוח היהודי מצא פתרונות יצירתיים איך להימנע מלעבור עבירה מבלי להפר את החוק.

אבל אז הפציעו הכובשים עם גזרה מרושעת ונבזית במיוחד:

4. וְעוֹד גָּזְרוּ שֶׁפֶל מִי שֶׁנִּשְׂא אִשָּׁה, תִּבְעַל לְהַגְמוֹן תַּחְלָה, וְאַחַר כֵּן תִּחְזֹר לְבַעֲלָהּ.

מקור 5 מגילת אנטיוכוס, י"ב-י"ג

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָם אַנְטִיּוֹכֹס הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁלַח אֶת נִיקָנוֹר מִשְׁנֵהוּ בְּחֵיל גָּדוֹל וְעַם רָב, וַיָּבֵא לְעִיר יְהוּדָה, לִירוּשָׁלַיִם, וַיִּהְרֹג בָּהּ הָרַג רַב.

לתלמיד
עמ' 6

וַיֵּבֶן בְּמָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, בְּמָקוֹם אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבְדָּיו הַנְּבִיאִים "שָׁם אֲשַׁכֵּן שְׁכִינָתִי לְעוֹלָם" – בְּמָקוֹם הַהוּא שֶׁחֲטוּ אֶת הַחֲזִיר וַיָּבִיאוּ אֶת דָּמוֹ לְעֶזְרַת הַקִּדְשׁ.

<< הרבי

ומובן, שגם כאשר החינוך של בני ישראל הוא כדבעי, קשה ביותר לעמוד בניסיון שלא להתפעל מהעלם והסתר גדול כזה - שנמשך לא שנה אחת ולא שנתיים - שהיוונים משאירים אמנם את בית המקדש לעמוד על מכונו (לא כמו הרומיים שהחריבו ושרפו את בית המקדש), אבל הם שולטים ומנהלים אותו.

לתלמיד
עמ' 6

- הם מסכימים שידליקו את המנורה, אבל, בשמן טמא (כדברי הגמרא² ש"טמאו כל השמנים שבהיכל"); הם מסכימים שיקריבו קורבנות, אבל, "דבר אחר"!!! ובני ישראל רואים שהיוונים מטיילים בבית המקדש, בעזרה, בהיכל, ועד לקדש הקדשים, "מקום שכתוב בו³ והזר הקרב יומת"⁴ (אפילו לא מלאכים⁵, אלא רק הכהן גדול, "אחת בשנה"⁶, ולעבודה קבועה בלבד), ומנהלים את ה"עבודה" לפי הנוסח שלהם (על ידי כהנים שלא כדבעי וקורבנות שלא כדבעי, כמסופר במדרשי חז"ל⁷) - שבמידה מסוימת הרי זה גרוע יותר מאשר חורבן בית המקדש, ואף על פי כן, אין הקב"ה מושיע את ישראל בעת צרתם!

לתלמיד
עמ' 7

היו אמורים להיות מקרים רבים כאלו!

ולכאורה, על פי טבע, במצב של העלם והסתר גדול כזה, היו עלולים להיות כמה וכמה שיסורו מדרך הישר.

ועל זה מספרת הגמרא בשבחן של ישראל: "מעשה במרים בת בילגה כו"⁸ - על דרך מאמר רבותינו ז"ל⁹ על הפסוק⁹ "ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן", "שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה כו"¹⁰.

בפרשת אמור התורה מספרת על אחד מבני ישראל, שקילל את ה' (ר"ל), ומציינת: "ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן". אותה אשה היתה אחת שנהגה בחוסר צניעות, וכתוצאה מכך, בנה הגיע למצב כה ירוד מבחינה רוחנית.

שואלים הפרשנים, מדוע חשוב היה לתורה לציין את שם אימו? הרי זו לכאורה גנות מיותרת על אשה מישראל! אומר רש"י: "שָׁכַחַן שָׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁפָּרְסְמָה הַכְּתוּב לְזוֹ, לֹמַר שֶׁהִיא לְבַדָּה הִיְתָה זוֹנָה". התורה מפרסמת את שמה כדי להדגיש שהיא הייתה החריגה היחידה, וכל שאר בנות העם הקפידו על צניעותן.

הרבי משווה בין שלומית לבין מרים; את שניהן ציינו בשמן כדי להצביע על היותן חריגות, וכי הכלל התנהגו והלכו בדרך הישר.

7. ראה מגילת אנטיוכוס. מדרש הנוכה. ובכ"מ.
8. פרש"י עה"פ. וראה מכילתא בא יב, ו. שמור"ר פ"א, כח. ויק"ר פל"ב, ה. שהש"ר פ"ד, יב. מדרש תהלים מזמור קכב. ועוד.
9. אמור כד, יא.
10. נתבאר בלקו"ש חל"ז ע' 67 ואילך.

2. שבת כא, ב.
3. במדבר א, נא, ג, יו"ד. קרח יח, ז.
4. מכות בסופה.
5. ראה ירושלמי יומא פ"ה סה"ב.
6. ס"פ תצוה. אחרי טז, לד.

שמכל הנשים והבנות (של עשרים וארבע משמרות כהונה), ש"אף הן היו באותו הנס"¹¹, ויתירה מזה, ש"הגזירה הייתה מאוד עליהן"¹², כנזכר לעיל מדברי הרמב"ם ש"פשטו ידם .. בבנותיהם", הנה לא היה מקרה בלתי רצוי אלא עם נערה אחת בלבד, שלכן נתפרסם שמה ושם אביה: "מעשה במרים בת בילגה".

---

11. שבת כג, א.

12. תוד"ה שאף – מגילה ד, א.

ד. על מי ראוי ללמד זכות?

<< הרבי

לימוד זכות מגלה את הטוב שבאדם

ונוסף על הסיפור בשבחן של ישראל - מודגש בזה גם שבחה של מרים בת בילגה עצמה.

לתלמיד
עמ' 8

ובהקדמה - שאין לתמוה על כך שמלמדים זכות על מרים בת בילגה, שהרי על פי תורת-אמת צריך ללמוד זכות על כל אחד ואחד מישראל, כמאמר המשנה¹³ "הוי דן את כל האדם לכף זכות", וכיון שתורת-אמת אומרת כן, הרי זה בודאי ענין אמיתי - עוד קודם הלימוד זכות, אלא שעל ידי הלימוד זכות בדיבור, אזי מתגלה הענין האמיתי שיש בו.

לימוד זכות הוא איננו סתם 'משחק'. כשהתורה אומרת שצריך ללמד זכות על כל אחד, המשמעות היא שאכן אפשר למצוא זכות בכל אחד. ועל ידי שאנחנו מלמדים עליו זכות, ואף מציינים את העובדה הזו בדיבור בפה, אנו 'מגלים' את הזכות שבאותו אדם.

ועל דרך שמצינו בצד ההפכי, בנוגע ללשון הרע, "לשון משולשת הורגת שלשה .. למספרו ולמקבלו ולאומרים עליו"¹⁴ - ולכאורה אינו מובן: זה ש"אומרים עליו" - מהי אשמתו? ומבואר בזה¹⁵ בספרי מוסר, שלשון הרע הוא דבר אמיתי (מפני שאם לא כך, הרי זה בגדר "מוציא שם רע")¹⁶, אלא כל זמן שזהו בהעלם אצלו, אין מענישים אותו כו', אבל כאשר אומרים עליו לשון הרע, הרי זה פועל שמתגלה הענין הבלתי-רצוי שבו, ואז יבוא לידי עונש.

לתלמיד
עמ' 8

ומזה מובן - במכל שכן וקל וחומר בנוגע ללימוד זכות על הזולת, שעל ידי זה מגלים את הטוב שיש בו.

לדיבור - כל דיבור - יש השפעה. כאשר מדברים לשון הרע על מישהו, גורמים ל'רע' שלו להתבטא ולהתחזק.

אפשר אולי להמחיש את העניין באותיות גשמיות יותר, בהבדל שבין השיטה הפסיכולוגית של פרויד לבין שיטתו של פרויד. שיטת פרויד היא, שהאדם מונע מיצרים קדומים שדוחפים אותו לשרוד, להתענג וכן הלאה, ופרנקל דגל בשיטה הפוכה, שלפיה האדם מחפש משמעות בחייו ומוכן להקריב לשם כך.

הוא היה רגיל לומר, בהשוואת שיטת פרויד לשיטתו: 'כאשר אתה אומר לאדם שיש משמעות לחייו, ואתה מאמין בו שהוא אדם מוסרי שרוצה לעשות טוב - אתה מעודד אותו להתרומם. אך כשתאמר לו כל הזמן שהוא יצור שמונע מיצרים קדומים ודחפים שרוצים רק עונג והישרדות, באופן טבעי הוא אכן יחתור לשם'.

ולענייננו: כאשר שני אנשים מדברים על רוע המידות של אדם שלישי, הם מפתחים ומדגישים אותו, ומעודדים את אותו אדם, בתת המודע שלו, להוציא אותן לפועל.

זה מדגיש עד כמה חשובה הזהירות מלדבר לשון הרע, ובכלל מלומר דברים לא טובים. ולהיפך, להרבות בלימוד זכות, ובדיבור חיובי ואופטימי ככל האפשר.

13. אבות פ"א מ"ו.
14. ערכין טו, ב.
15. ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 45. חט"ו ע' 32. חכ"ז ע' 163 ואילך. חכ"ט ע' 120 הערה 47.
16. ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקניו ס"י. וש"נ.

רצח הנביא נבע מכוונה טובה...

ובעניין זה יש סיפור נפלא מרבינו הזקן באחד מכתבי היד¹⁷ שהגיעו לאחרונה, וזה לשונו:

לתלמיד
עמ' 8

מקור א' בינל 1280

שְׁמַעְתִּי סְפּוּר מֵאֲדָמוֹר הַזֶּקֶן, שֶׁהֵבִיאוּ לִפְנֵי אָדָם שְׁנַכְנַס בּוֹ רוּחַ הַבַּל, וְהָיָה אָז אֶצֶל אֲדָמוֹר אֵיזָה יְחִידִי סְגֻלָּה. וְאָמַר אֲדָמוֹר ז"ל: "בְּעֵינֵי הַרִיגַת זְכַרְיָה"¹⁸.

לתלמיד
עמ' 8

לפני אדמו"ר הזקן הובא אדם שלקה בשיגעון ו'רוח רעה' נכנסה בו, וביקשו שיברכו ויעזור לו, ובמענה לכך החל אדמו"ר הזקן לדבר על סיפור הריגת הנביא זכריה.

מקור 7 ספר דברי הימים ב', פרק כ"ד, פסוקים י"ח-כ"א

וַיַּעֲזְבוּ אֶת בֵּית ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיהֶם, וַיַּעֲבְדוּ אֶת הָאֲשֵׁרִים וְאֶת הָעֵצִים, וַיְהִי קֶצֶף עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם בְּאֲשַׁמְתָּם זֹאת. וַיִּשְׁלַח בָּהֶם נְבִאִים לְהַשִּׁיבָם אֶל ה', וַיַּעֲדוּ כָם וְלֹא הִאֲזִינּוּ.

לתלמיד
עמ' 8

וְרוּחַ אֱלֹקִים לְבָשָׂה אֶת זְכַרְיָה בֶן-יְהוִיָדָע הַכֹּהֵן, וַיַּעֲמֵד מֵעַל לְעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם: "כֹּה אָמַר הָאֱלֹקִים: לְמָה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת מִצְוֹת ה', וְלֹא תִצְלִיחוּ, כִּי עֲזַבְתֶּם אֶת ה' וַיַּעֲזֹב אֶתְכֶם".

וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיְרַגְמֵהוּ אַכָּן בְּמִצְוֹת הַמֶּלֶךְ בְּחֹצֵר בֵּית ה'.

מקור ב' בינל 1280

. . הָיָה הָעֲנִין פָּה: שִׁדְיוֹעַ בְּעֵינֵי הַנְּבוּאָה, שֶׁפֶל זְמַן שֶׁלֹּא יֵצְאָה הַנְּבוּאָה מִפִּי הַנְּבִיא בְּדַבּוּר, עֲדִין יוּכַל עֲנִין הַנְּבוּאָה לְהַתְּבַטֵּל, שֶׁלֹּא לְבֹא לְיַד פֶּעַל (כִּי אֶפְשָׁר עֲדִין לְבַטְלָהּ), אֲךֹ כִּשִׁי צָאָה הַנְּבוּאָה מִפִּי הַנְּבִיא עַל יְדֵי הַדְּבּוּר שֶׁלוֹ, אִם מִכְּרַח הַדְּבּוּר לְהַתְּקִים. אֲךֹ הַנְּבִיא, כְּשֶׁנְּכַנַּס בּוֹ רוּחַ הַנְּבוּאָה, מִכְּרַח הוּא לְנִבְא, הֵן לְטוֹב הֵן לְהַפּוֹךְ חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי הַכּוֹכֵשׁ נְבוּאָתוֹ חִיב מִיתָה.¹⁹

לתלמיד
עמ' 9

וְזֶה הָיָה הָעֲנִין שֶׁהֲרַגְוָהוּ, כִּי לֹא רָצוּ שִׁישְׁלִים נְבוּאָתוֹ בְּדַבּוּר שֶׁיַּחֲרֹב הַבַּיִת מִקִּדְשׁ, כִּי אֲזַי בּוֹדָאֵי יַחֲרַב, מָה שֶׁאֵין כֵּן כְּשֶׁלֹּא יִשְׁלִים נְבוּאָתוֹ בְּדַבּוּר, עֲדִין אֶפְשָׁר תְּבַטֵּל הָעֲנִין, וְלֹא יַחֲרֹב בְּפֶעַל מִמֶּשׁ, בְּשִׁבִיל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּא יַחֲרֹב (וּבְשִׁבִיל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל). נִמְצָא שֶׁפּוֹנְתָם הִתְהַוָּה לְטוֹב, וּבְמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ גְּדוּל מֵאֵד עָשׂוּ זֹאת. אֲךֹ שֶׁלֹּא עָלְתָה בְּיָדָם כּוֹנְנָתָם הַטּוֹבָה הַנּוֹפֶרֶת לְעִיל, כִּי עַד שֶׁהֲרַגְוָהוּ בְּפֶעַל לְגַמְרֵי בֵּין כּוּה וְכֹה יֵצְאָה הַנְּבוּאָה כְּלָה מִפִּי בְּדַבּוּר, וּמִמִּילָא נִתְקַיְמָה הַנְּבוּאָה וְנִשְׁרַף הַבַּיִת.

אֲךֹ לְפִי זֶה לְכַאוּרָה יִקְשָׁה עַל זְכַרְיָה, לְמָה לֹא כָּבַשׁ נְבוּאָתוֹ, כִּי אִם שֶׁהַכּוֹכֵשׁ נְבוּאָתוֹ חִיב מִיתָה, עִם כָּל זֶה, בְּשִׁבִיל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּא יַחֲרֹב הָיָה לוֹ לְמַסַּר נֶפְשׁוֹ וְכַנ"ל. אֲךֹ הַבְּטוּל שֶׁל זְכַרְיָה לְאֱלֻקוֹת הָיָה יוֹתֵר גְּדוּל לְרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, וְעַל כֵּן כִּינּוּ שִׁדְיוֹעַ רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן שֶׁיַּחֲרֹב הַבַּיִת, הוּא הָיָה בְּתַכְלִית הַבְּטוּל לְרִצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, עַל דֶּרֶךְ מִי לִי בְּשִׁמִּים כּוּי²⁰, עַל כֵּן לֹא הָיָה נֶחֱשָׁב בְּעֵינָיו כָּל מִינֵי הַתְּגַלוֹת אוֹר שֶׁעַל יְדֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִגְדַּע עֲצָמִיּוֹת רִצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כִּי הָיָה בְּטוּל אֵלָיו מִכָּל וְכָל".

וְאַחֲרֵי הַדְּבָרִים הַלְלוּ שִׁי צָאוּ מִפִּי קִדְשַׁת אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן ז"ל, הַלְמוּד זְכוּת עַל הוֹרְגֵי זְכַרְיָה הַנְּבִיא כְּנֹכַח לְעִיל, תַּכְּף יֵצָא הָרוּחַ הַבָּל מֵהָאָדָם שֶׁהוֹכָא לִפְנֵינוּ.

17. ביכל מס' 1280 – בספריית אגודת חסידי חב"ד..
18. דברי הימים ב-כ, ואילך.
19. סנהדרין פט, א. רמב"ם שם פ"ט ה"ג.
20. תהלים עג, כה. וראה שרש מצות התפלה שבהערה הבאה.

וְאָמַר אֲדַמּוּ"ר ז"ל בְּפָנָי הִיחִידֵי סְגֻלָּה שֶׁהָיוּ לְפָנָיו, כִּי הָאָדָם הַהוּא שֶׁנִּכְנָס בּוֹ הַרוּחַ, הוּא מֵאוֹתוֹ הַשָּׁרֵשׁ שֶׁל הוֹרְגֵי זְכָרֶיהָ, שֶׁנִּכְנָס בּוֹ עַל יְדֵי עֲבוּר כּוֹ, וְעַל יְדֵי הַלְמוּד זְכוֹת הַגְּדוֹל הַזֶּה שֶׁיִּצְא מִפִּיו, נִתְקַן כּוֹ.

כָּל זֶה שֶׁמֵּעֵתִי דֶרֶךְ סִפּוּר מִפִּי אִישׁ נֶאֱמָן.²¹

<< הרבי

לימוד זכות בכל מצב

ומזה מובן גם בנוגע לדיבור לקמן בשבחה של בת ישראל כמרים בת בילגה - דאף ש"מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת כו"²² למעלת רבינו הזקן, הנה לאחרי שרבינו הזקן פתח את הדרך, הרי זה נעשה דרך סלולה לכל אחד.

ועל דרך הסיפור הידוע שסיפר הבעל שם טוב²³, "שמעתי בשם הרב הבית יוסף שטרח ויגע עד שבא על פירוש איזה מאמר, ואחר כך שמע אותו פירוש מאחרים גם כן, ונצטער, ואמר לו האריז"ל שאתה פתחת הצינור כו". וכפי שמצינו בכמה ענינים בהם נאמר הלשון "פתח"²⁴.

מחבר השולחן ערוך, רבי יוסף קארו, חי בערוב ימיו בצפת. פעם, בעת לימודו, התקשה ה'בית יוסף' בהבנת ענין תורני מסוים, ורק לאחר עמל ויגיעה רבה פתר את האתגר התלמודי. מה רבה הייתה הפתעתו, שזמן קצר לאחר מכן שמע את הביאור שחידש מפי אחרים, שלא נחשבו אדירי תורה ברמתו הגבוהה.

הלך ותינה את מבוכתו בפני האריז"ל, שהתגורר אף הוא בצפת באותה תקופה. ענה לו האריז"ל, "לאחר שאתה חידשת חידוש נפלא זה בעמל רב, גרמת לכך שקל יותר גם לאנשים רגילים להגיע בכוחות עצמם לרעיון זה, שכן אתה שברת 'חסם' שהאפיל על החידוש הזה וסללת את הדרך לכל לומד תורה להבינו כהלכה".

הרבי לומד מכך, שגם אם לימוד זכות על מקרים קיצוניים הוא דבר נעלה מאוד הדורש כוחות רוחניים גבוהים, הרי לאחר שאדמו"ר הזקן עשה זאת, הוא סלל את הדרך לאנשים נוספים לעשות כך.

21. ולהעיר, שיש שמספרים סיפור זה בנוסח אחר בנוגע להמגיד מקוזניץ (סיפורי חסידים (לרש"י זווין) מועדים ע' 371. לקוטי סיפורים (פערלאו) ע' שסו. ועוד), אבל, נוסף לכך שיתכן שאירעו ב' סיפורים כאלו, הנה אם אירע רק סיפור א', מסתבר יותר הנוסח שבביכיל הנ"ל, שכותב ששמע "מפי איש נאמן". ומה גם שמוכא שם שזהו "ע"ד מי לי בשמים כו", וענין זה מתאים לסגנון של רבינו הזקן, כמ"ש הצ"צ בשרש מצות התפלה (פ"מ) ש"כך הי'

נשמע הלשון .. בדביקותו .. שהי' אומר .. איך וייל זע גאַרניסט, איך וייל ניט דיין ג"ע וכו', שזהו תוכן הענין ד"מי לי בשמים גו".
22. לשון אדה"ז - תניא פמ"ד (סג, א).
23. כש"ט סרניז, ובהנסמן בציונים והערות לשם.
24. ראה אמ"ב שער הק"ש פנ"ז (נה, א). סה"מ תרע"ח ע' רפג. תרפ"ח ע' קב. ועוד.

ה. לימוד זכות על הנערה

<< הרבי

מה הפריע לה?

ובנוגע לענייננו:

לתלמיד
עמ' 10

נוסף לכך שהגמרא מספרת ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח", מוסיפה הגמרא לספר גם את טענתה כלפי המזבח, ש"אמרה, לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק".

והגע עצמך:

מדובר אודות נערה מישראל שנמצאת במעמד ומצב "שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים", וכאשר היוונים כובשים את ירושלים ובית המקדש, ונכנסים להיכל - באופן של היפך הטהרה - כדי להקריב "דבר אחר", מצטרפת היא אליהם והולכת עמהם...

ולאחרי כל זה, הנה מה שאיכפת ונוגע לה הוא - מעמדם ומצבם הקשה של בני ישראל, ולכן צועקת: "לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק"; למה²⁵ המזבח אינו מגן על ישראל?!... למה אינך עוזר לבני ישראל?!...!

הרבי אומר כאן רעיון מרגש ומהפכני, שמבטא יותר מכל את אהבת ישראל ולימוד הזכות שלו על כל יהודי גם בהימצאו בשאול תחתית:

בת למשפחת כוהנים מיוחסת התדרדרה לפי תהום, המירה את דתה, נישאה למפקד בצבא האויבים של ישראל, וכשהם כובשים את בית המקדש, חביב עיניהם של ישראל, והולכים להקריב חזיר על המזבח, היא הולכת יחד איתם...

ואחרי כל זה, כשהיא רואה את החורבן ואת הביזיון של בני ישראל, הלב שלה נשבר, ומה שאכפת לה באותו רגע הוא שה' יעזור לעם ישראל. ולכן היא ניגשת אל המזבח, ומעומק ליבה היא צועקת: "זאב זאב, מדוע אינך מגן על עם ישראל!..."

כשהרבי אמר את המלים האלו, הוא פרץ בבכי...

תוצאות המפגש תלויים בך

והוראה מהסיפור שנזכר לעיל - ובהקדים:

לתלמיד
עמ' 10

בימינו אלה קשה אמנם למצוא יהודי שנפל למדרגה תחתונה כל כך, אבל בדקות דקות יכולים למצוא זאת גם בימינו - שיוצאים לרחוב ורואים יהודי שבחיצוניותו אינו מתנהג כדבעי, וכששואלים אותו, אינו מכחיש זאת, וכיון שכן, הרי יכולים להתירא ולומר: מה לי וליהודי זה?!

ועל זה באה ההוראה שעניין זה תלוי בך: עליך לנצל את העובדה שנפגשת עמו, בהשגחה פרטית,

25. כ"ק אדמו"ר שליט"א פרץ בבכי (המו"ל).

כדי לדבר עמו בדברים היוצאים מן הלב, שאז יכנסו הדברים אל לבו ויפעלו פעולתם²⁶ - שיהודי זה יהיה ה"שכן" שלך, וילך בדרך התורה והמצוה כמוך, בבחי' "טוב לצדיק טוב לשכינו".

מקרה מרים בת בילגה הוא מקרה קיצון, ואם לגביו נמצא לימוד זכות, אין שום יהודי שאי אפשר למצא עליו לימוד זכות.

לכן, אם אתה נתקל ביהודי שנוהג בצורה לא נאותה, תדע שהכל תלוי בך. אתה יכול למצא לימוד זכות עליו, לדבר איתו בצורה חברית וחביבה, ולהשפיע עליו לטוב.

מהדרך על מסכת סוכה

משיחות: וא"ו תשרי ה'תשכ"ח,
וא"ו תשרי, יום שמחת-תורה (וש"פ בראשית) ה'תשל"ה
בלתי מוגה

נקודות מפתח

• מרים בת בילגה, שהייתה ידועה לשמצה בבגידה שלה בעם ישראל בתקופת הכיבוש הסלאוקי, הוקעה אל עמוד הקלון של עם ישראל לדורי דורות. כמעט אלפיים שנה שלומדי התלמוד נפגשים במעשה המחפיר שבו בת הכוהנים שהתחתנה עם קצין יוני עלתה על המזבח וצעקה עליו בהתגרות "זאב, זאב".

• מהי החשיבות ההיסטורית בהנצחת המעשה תוך ציון שמה? זו סתירה, לכאורה, למדיניות ההימנעות של התורה מלהתנסח בגנות בריאה כלשהי.

• לדיבור האנושי יש השפעה רבה על מושא הדיבור. דיבור חיובי מגלה את הטוב שבו, ולעומתו דיבור שלילי – את ההיפך.

• אדמו"ר הזקן לימד זכות על... רוצחיו של הנביא זכריה. הוא חשף את המניעים העמוקים שלהם, וריפא באופן מסתורי אדם שסבל מ'רוח הבל'.

• בהתאם לכך, נמצא לימוד זכות מהפכני בסיפורה של מרים: ההתרסה שלה כלפי שמים, הייתה למעשה זעקה שבקעה ממעמקי הנשמה היהודית שלה, על הסבל הרב של עם ישראל.

• אם רוצחים ומומרים 'להכעיס' זכו ללימוד זכות, על-אחת-כמה-וכמה שעלינו לשפוט בעין חיובית את הזולת, ולהשתדל לקרב כל יהודי עמו אנו נפגשים לתורה ומצוות, משום שהנשמה היהודית לעולם איננה נמחקת.

ציצה לדרך

בכל יהודי יש טוב; תפקידנו הוא לגלות את הטוב הזה; ודי בפרשנות אישית חיובית על הזולת כדי ליישם זאת.